

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîstî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Parîsê

Civîna payize di naobera rojên 29 teşrîn-5 kanûn 1993yan de, li Parîsê, pêk hat. Tiştê vê civînê yê hêjayî gotinê ew e ku civîn di dema lidarxetina konferanseke navneteweyî de, ku di bin navê «Zimanê kurdî ber bi sala 2000 î» de, ji aliyê Enstîtuya Neteweyî ya Ziman û Bajarraniyên Rojhilatê û Enstîtuya Kurdî ya Parîsê ve hatibû amade kirin. Ji çaraliyên cihanê, kesên kurd û biyanî, wek pispor yan jî wek mêvan ji bo vê konferansê ku di avahiyê xwe-ser û kevnares ya zanîngeha Sorbonê de pêk dihat, hatibûn vexwandin.

Mebesta vê konferansa navneteweyî, bi kurtî, ew bû ku reuşa zimanê kurdî ya îro, gehînek û qonaxên ku ew di vê sedsala dawîn de jê derbas bûyî û tecrubeyên jê derketî, raxîne ber çavan û wan binirxîne. Herweha wî bide ber çend zimanên din, ku di dîroka xwe de rastî gelek asteng û boblatan bûne ku dişibîne yê zimanê me, nirxandin û bêjîngkirina encamên wan û hwd.

Herçî bend û raporên pisporan, gotar û axaftinên vexwandî û mêvanan in, ku pêşkêşî konferansê kirine, dê piştê wek pirtûkekê bi çend zimanan bête weşandin.

Beşdarên civînê, di wan çend rojên mayî de, li ser xalên programa xwe xebitîn. Ji bo civîna bihara 1994an bernameyek danîn. Hevalên ku beşdarî vê civînê bûbûn ev in : Khosrow Abdollahî (Selmas), Elîşêr (Wan), Lutfî Baksî

(Xerzan), Ordixanê Celîl (St.Petersbûrg), Rojan Hazîm (Hekarî), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Zinar Soran (Dêrik), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agîrî) û Zeynelabîdîn Zinar (Batman).

Civîna bihara 1994an

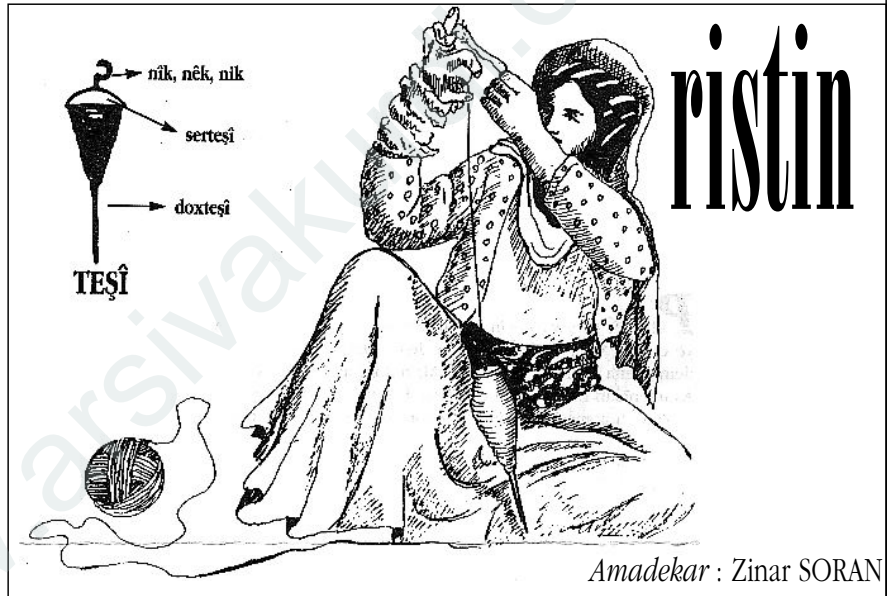
Civîna panzdehemîn ya li ser zimanê kurdî, zaravayê kurmancî, di naobera rojên 3-8ê nîsana 1994an de li Swêdê, di xwendegeha Biskops Arnöyê de pêk hat.

Bernameya vê civînê, ji gotûbêjên li ser hin pirsgrêkên rastnîvoisînê, ferhenga pehlewî, devoka Hekariyan, navdêr û lêkerên ji dangan

diafirin, peyvoên di kovarên Ronahî û Roja Nû de û herweha ferhengokên hin klasîkên me pêk hatibû. Civînê, herwekî caran, kar û barên xwe nirxand û ji bo civîna pêşî jî bernameyek danî.

Em hin ji encamên vê civînê di vê hejmarê Kurmancî de diwêşînin.

Hevalên ku beşdarî vê civînê bûbûn ev in : Khosrow Abdollahî (Selmas), Elîşêr (Wan), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojan Hazîm (Hekarî), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Derwêş Ferho (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Kendal Nezan (Diyarbakir), Zinar Soran (Dêrik), Rojan Barnas (Diyarbakir), Reşo Zîlan (Agîrî) û Zeynelabîdîn Zinar (Batman).

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
ristin, rêşîn	eğirmek, iğmek	filer la laine	to spin
teşî	iğ, örek	fuseau	spindle
teşîrêşî	eğirme, iğme (iğ ile)	filage avec un fuseau	spinning
teşî ristin/rêşîn	öreke (iğ) ile eğirmek	filer avec un fuseau	to spin
serteşî	iğ başı, örekebaşî	la tête du fuseau	head of the spindle
doxteşî, dûlkê teşiyê	iğ sapı, örekesapı	la tige du fuseau	spindle's stem
nîk, nêk, nihk, nik, nûk	iğ tığı, öreke tığı	pointe métallique du fuseau	spindle's needle
zî	ince iplik	fil fin	thin yarn
rîş	yün ipliği	fil de laine	yarn
peng	yumak yapılıırken	nœud croisé de	crosswise knot
guloka dupengî	çaprazlamasına atılan bağlar	la pelote	in a wood ball
	çifte bağlı yumak	pelote à deux nœuds	wood ball with double knots

guloka çarpengî peng, kelef, penge ta, dezî tayê xav, tayê kêmba ben, benik, bend nex, nexik arşûjin, asûjin, arşûn, aşûjin	dört bağı yumak çile iplik iyice eğrilmemiş iplik ip kıl iplik çuvaldız	pelote à quatre nœuds écheveau fil fil mal formé corde fil en poils de chèvre grosse aiguille pour sacs à grains	wood ball with four knots hank thread, yarn ill-spun yarn rope, cord, string hair made thread packing needle
sênex qınap, qınap kap werîs	kalınca kıl ip kınnap kalın ip organ	ficelle en poils de chèvre fil en chanvre ficelle grosse corde en poils de chèvre corde en chanvre	string made of goat's hair hemp thread string, twine stout rope made of goat's hair hemp rope
şîrît teng, tang bisk kulî, sîmek	şerit enli yassı organ yün saçığı taraktan geçirilmiş eğirmeye hazır yün tutamı	bande tissée en poils de chèvre frange de laine brute flocon de laine peignée	strip made of goat's hair fringe of untreated wool pinch of combed wool
lûfik, lûlik	eğirmeye hazır uzunlamasına dolanmış yün yumağı	mèche de laine peignée	tuft of combed wool
şeh, şehîrî, şe şehmû, şehê mû devşeh	yün tarağı kıl tarağı bir defada yün tarağı ağzına gelebilecek miktarında yün destesi	peigne à laine peigne à poils quantité de laine brute qui pourrait être passée au peigne en une fois	card comb quantity of untreated wool that can be carded in one go
hirîşo	1) yün yıkama günü, 2) yün yıkayan	1) jour du lavage de la laine, 2) laveur, se de laine	1) wool washing day 2) wool washer
hirî raxistin	yünü kurutmak için sermek	étendre la laine pour la sécher	to spread out wool to let it dry
veçirandin	taraklama öncesi yolarak ayıklamak	triage de la laine brute avant le peignage	sorting out wool before carding
şeh (şe) kirin berkabik, berrank	taramak eğirmede kullanılan deri veya muşambadan yapılan diz önlüğü	peigner protège-jambe en cuir ou toile cirée utilisé par les fileuses	to card leather shin guard
teşî vizandin teşî zîz kirin	iğ çevirmek iği hızlandırarak döndürmek	tourner fuseau faire tourner vite le fuseau	to roll the spindle to turn the spindle quickly
teşî badan ziyîn	iğ çevirmek ipi makaraya/yumağa sarmak	tourner fuseau embobiner	to roll the spindle to wind
binşeh, binşe serşeh, serşe mû	tarak artığı yün taraklanmış ilk yün kıl	rebut du peignage laine peignée de premier choix poils	carding left-overs top-quality carded wool hair
hirî liva	yün kuzu yünü	laine laine d'agneau	wool lamb's lab's wool
tiftik, çûr kej	tiftik bir çeşit keçi kılı	mohair sorte de poils de chèvre	mohair kind of goat's hair

Pehlewî û Kurmancî

Amadekar : Rojen BARNAS

Pehlewî, Farisiya navîn e. Farisiya kevin yek ji zimanê resmî yê dewletê yê dewra Axamenidan bû ku ji dema Darius (çi bigre berî Îsa 500î) heta dema zefta Îranê ya Îskenderê Makedonî ajot (berî Îsa 330-327). Di dema Axamenîdan (Akamenid) de Farisî, Êlamî û Akadî zimanên resmî û Aramî jî zimanê dîplomasiyê û bazirganî yê împaratoriya Persan bûn.⁽¹⁾

Bi vegirtina Îranê ya Îskender re Farisiya kevin ji zimanê resmî yê dewlet-bûyîne derket û cihê xwe ji zimanê resmî yê împaratoriya Îskender, ji Yûnanî re hişt.

Di nîveka sedesala 200î berî Îsa Parthên koçer ku li bakurê Îranê bûn, ji rojhelat û bakur ve heta Babil û Êlamê Îranê dan ber xwe û kirin bin hukmê xwe, ku di wê demê de ev dever di bin hukmê Seleukiyan de bûn û zimanê wan ê burokrasiyê Yûnanî bû. Di destpêkê de Parth zimanê xwe di danûstandinê resmî de bikar neanîn, di deûsê de Yûnanî wek zimanê resmî bi kar anîn.

Parthî di destpêkê de zarawayekî îraniyê bakurîn bû ku nêzîkî Skîtî û Sakayî bû û jê re Pehlewî an Farisiya navîn jî tê gotin. Di zemanê Sasaniyan de (piştî Îsa 224-641) û bi taybetî di dema Narseh de (293 - 302) Parthî an Pehlewî bû zimanê resmî yê dewletê. Bi têkçûna hukumraniya Îranê li hember

îstilayên Îslamê, Pehlewî an Farisiya navîn jiyana xwe temam kir. Di deûsê de Erebi wek zimanê dîn, bû zimanê resmî yê dewleta Îslamê û bêguman yê Îranê jî.

Di 822yan de Tahirê Samanî li Xoresanê têkiliya xwe ji xelîfê Bexdayê birî. Samanî ku xwe ji azbata Sasaniyan dihe-sibandin di koşk û serayên xwe de şair û nivîskar xwedî dikirin û Farisiya ku gel pê diaxîfî wek zimanê edebiyatê pêşve birin. Ji vê Farisiya ha re Farisiya nû tê gotin.

Wek şaxekî ji dara zimanê Hîndû Ewropayî zimanê Îranî ji sê guliyên pêk tê:⁽²⁾

- 1) Îraniya bakur: Osetî, Skîtî, Sogdî û w.d
- 2) Îraniya rojhelat: Peştû (Efxanî) û Avestayiya kevin
- 3) Îraniya rojava: Farisî û Kurdî

Bi vê xebata ha me xwest durrîtî û nêzîkiya bêjeyên di Kurmanciya me ya îroyîn û yên di Pehlewî de tesbît bikin. Ev xebata me li ser bingehe "Ferhenga Pehlewî-Îngîlîzî"⁽³⁾ ya D.N.Mackenzie ye. Bêjeyên di vê ferhengê de ji Farisiya Navîn a Manîkî (dîne Manî) û Farisiya Nû ya herî zû pêk hatine. Transkripsiyon û maneya bêjeyan a bi Îngîlîzî yê Mackenzie ne. Me bi tenê bilêvokirina (telafûz) wan a bi Kurmancî (yên bêjeyên Pehlewî) û maneya wan a bi Kurmancî li berê danî.

Di vê xebatê de me ji bêjeyên sivîk yanî yên di bilêvokirinê de çibigre mîna hev in dest pê kir û di civînên pêş me de jî hêdî hêdî ber bi yê girantir ve herin.

(1) Bra Böckers Världs Historia, cild 3, r. 93, Bokförlaget Bra Böcker, Höganäs, 1983.

(2) Bra Böckers Lexikon, cild 11, r. 381, Bokförlaget Bra Böcker, Höganäs, 1986.

(3) A Concise Pahlavi Dictionary, D.N.MACKEZIE, Oxford University Press, Ely House, London, W.r, 1971.

A

Transkrîpsiyona Pehlewî û xwendîna wê

Transkrîpsiyona Pehlewî û xwendîna wê	Kurmanciya îroyîn	Fransîzî	Îngîlîzî
a = e			
agar (eger)	eger, ger, heger	si	if
ambar [Er. 'ambar] ('ember)	ember (bihn)	ambre gris	amber gris
arzān (erzan)	erzan [≠]	cher	valuable, worthy
asmān (esman) [N: āsmān]	esman	ciel	sky, heavens
az (ez) [P]	ez	je	I
ā = a			
āfrīdan, āfrīn- (afrīden, afrīn-) [N: āfarīdan, āfarīn-] (aferīden, aferīn)	afirandin, afirîn-	louer, bénir, créer	praise, bless, create
āfrīn [N: āfarīn] (afrīn, aferīn) āgāh (agah)	aferīn, eferim agah	bénédictio, louange avisé, au fait	praise, blessing aware, knowing

ārd (ard)	ard, ar, arvan	farine	flour
āṭtîh [N: āṭtî] (aştîh, aştî)	aştî	paix	peace
āzād (azad)	azad, aza	noble, libre	noble, free
B			
b = b			
bāy (baṣ)	baṣ, baṣçe	jardin	garden, orchard
bahr (behr)	behr, par	part, portion, lot	part, portion, share, lot
bāj (bac)	bac	taxe, tribut	tribute, tax
bālên [N: bālîn] (balên / balîn)	balîn, balişne, balîv, balgîh	coussin, oreiller	cushion, pillow
bar (ber)	ber (meywe)	fruit, produit, profit	fruit, produce, profit
bār (bar)	bar	charge, fardeau, devoir	load, burden, duty
bārestān (baristan)	baristan	patient (patience), résigné	patient (patience), resigned
bārestānîh (baristanîh)	baristanî	patience, résignation	patience, resignation
baxt (bext)	bext	fortune, destin, sort	fortune, fate
bāz (baz)	baz	faucon	hawk, falcon
bê (bê / bî)	bê	sans	except, without
bêh (bêh / bih)	bih, biyok	coing	quince
bizeṭk [N: piziṭk] (bizişk)	bizişk, bijšk	médecin	doctor, physician
bōr (boor)	bor	roux, brun-rouge	reddish-brown, bay (horse)
brîn (brîn)	birîn	coupe, division, coupure	cut, division, delimitation, limited
brinj [N:birinj] (brinc / birinc)	birinc	riz	rice
bryng [N:birinj] (brwîng, birinc)	birinc	bronze	bronze, brass
Ç			
ç = ç			
çambar (çember)	çember	cercle, cerceau	circle, hoop
çand (çend)	çend	combien, tant	how many, much, so many
çang (çeng)	çeng [e.k.]	harpe	harp
çarm (çerm)	çerm	peau, cuir	skin, hide, leather
çaw(la)gân [N:çaugân] (çewlegan / çewgan)	çewgan, çogan	maillet de polo, polo	polo-stick, polo
çinār (çinar)	çinar	platane oriental	oriental plane tree
D			
d => d			
dād (dad)	dad	loi, droit, justice; écrits portant sur des questions de droit	law, justice; those scriptures dealing with legal matters
daftar (defter)	defter	registre, livre de comptabilité	register, account-book
-dān (-dan)	-dan, -dank	suffixe, qui contient	suffix, -holder, -container
dān(ag) [N: dāna] (dan/daneg/dane)	dan, dane, tene	semence, graine	seed, grain
dar (der)	der, derî	porte; palais, chapitre, sujet	door; palace; chapter, subject
dār (dar)	dar	arbre, potence, bois	tree, gallows; wood
-dār (-dar)	-dar	suffixe, qui contient	suffix, -holder, -keeper
darband (derbend)	derbend	porte, portail	gate

dard (derd)	derd	douleur	pain
dārēn (darên)	darîn	en bois	wooden
dargāh (dergah)	derge, dergah	porte, embrasure de porte	doorway
darmān (derman)	derman	remède, médicament	remedy, medicine
darz (derz)	derz	ourlet	seam
dās (das)	das	faucille	sickle
dast (dest)	dest	main	hand
dast-gir (destgîr)	destgîr, destgir	auxiliaire, captif	helper, captive
daôt (deşt)	deşt	terrain découvert	plain, open, ground
deh (dih)	dih, dêh	paysage, terre, village	country, land, village
dēn [N: dîn] (dên / dîn)	dîn	religion	religion
dēnār [N: dînār] (dênar / dînar)	dînar	dinar (or)	(gold) dinar
dēw (dêw)	dêw	démon, diable	demon, devil
dēwār (dêwar)	dîwar	mur	wall
dîdār (dîdar)	dîdar [e.k.]	vision, visible	sight, visible
dil (dil)	dil	coeur	heart
dilêr (dilêr)	dilêr	courageux	brave
diz (diz)	diz, dize, dêz, dêze	forteresse	fortress
dōst (doost / dûst)	dost	ami	friend
drust [N: durust] (drust / durust)	drust	droit, juste	right, just
dûr (dûr)	dûr	lointain, distant, éloigné	far, distant, remote
E			
êk [N: yak] (êk / yek)	êk, yek	un	one
F			
framān [N: farmān] (freman / ferman)	ferman	ordre, instrument;	order, command;
frayād [N : faryād] (freyad / feryad) frazēn	feryad [e.k.]	pêché mineur	a minor degree of sin
[N: farzin] (frezên / ferzin)	ferzîn, ferezîn	aide, assistance	help, assistance
		(échecs) reine	(chess) queen, (lit. 'guard')
		(lit. garde)	
G			
gabr [N: gōr] (gebr, goor)	gor	tombe, fosse	hollow, cavity, tomb
gaç (geç)	geç	plâtre, gypse	plaster, gypsum
gāh (gah)	-geh, -gah	place, lieu, siège	place, throne, bed
-gar (-ger)	-ger	suffixe, formant des noms d'artisans	suffix forming actor nouns
garān [N: girān] (geran / giran)	giran	lourd, sérieux, difficile	heavy, serious, difficult
gardan (gerden)	gerden	cou	neck
garm (germ)	germ	chaud	warm, hot
gaz (gez)	gez, gezik	tamaris	tamarisk
gil (gil)	gil, gil û gemar	argile, glaise	clay
giyā(h) (giya(h))	giya	herbe, herbage	grass
gōn [N: gūn] (goon / gûn)	gon, gûn, gwîn	couleur	colour
gōt (gooşt)	goşt	viande	meat, flesh
gul (gul)	gul	fleur, rose	flower, rose
gumān (guman)	guman	doute	doubt
gumbad (gumbed)	gumbed, kumbet, kumbez	dôme, coupole, temple du feu	dome, fire-temple
gyān [N: jān] (gyan / can)	giyan, can	âme, fantôme	soul, ghost

H

haft (heft)	heft	sept	seven
ham (hem)	hem	aussi, de même	also, same
hāmōn [N: hāmūn] (hamoon / hamūn)har(w) [N: har] (her(w) / her)	hamūn her	niveau, plat tout, chaque	level, flat all, each, every
haḏt (hešt)	hešt	huit	eight
hunar (huner)	huner	vertu, aptitude	virtue, ability, skill
hunarōmand [N:hunarmand] (hunaromend / hunermend)	hunermend	apte, habile, vertueux	skilled, virtuous

J

j = c

jādūg [N: jādū] (cadūg / cadû)	cadû, cazû	sorcière, magicienne	sorcerer, magician
jām (cam)	cam	verre, vitre	glass
jang (ceng)	ceng	combat, lutte, bataille	struggle, battle, fight
jār (car)	car	fois, occasion	time, occasion
jō(y) (coo(y))	co, cih	ruisseau, canal	stream, channel
judāg [N: judā] (cudag / cuda)	cuda, cihê	séparé, différent	separate, different
juwan [N:jawān] (cuwan / cewan)	ciwan	jeune, un(e) jeune	young, a youth

K

kaf (kef)	kef	écume, mousse, bave	foam, slime
kām (kam)	kam, qam	volonté, désir, but	will, desire, purpose
kanār (kenar)	kenar	côte, bord	side, edge; embrace
kār (kar)	kar	travail, action, affaire	work, deed, affair
kārewan [N: kārwan] (kariwan / karwan)	karwan	caravane, colonne militaire	caravan, military column
karr (kerr)	kerr	sourd	deaf
kas (kes)	kes	personne, quelqu'un	person, somebody
kāskēn (kaskên)	kesk, keskîn [≠]	bleu, lapis	lapis lazuli
kaḏtīg [N:kaḏtī] (keštīg, keštī)	keštī	bateau, navire	boat, ship
kē [N:kī] (kê, kî)	kî / kê	qui	who, which
kēn [N:kîn(a)] (kên / kîn(e))	kîn	haine, malice, revanche	hate, malice, revenge
kilēl [N: kilîl] (kilêl / kilîd)	kilîlik, kilîl, kilîd	clé, clef	key
kōr (koor)	kor	aveugle	blind
koḏk (koşşk)	koşk	pavillon, palais, kiosk	pavilion, palace, kiosk
kū [N:kī] (kû, kî)	ku, ko	où, que	where, that, than
kulāf [N:kulāh] (kulaf / kulah)	kulav, kulah	coiffe, bonnet	cap, bonnet

L

larzīdan, larz- (lerzīden, lertz-) laḏkar (leşker)	lerizîn, leriz- leşker	trembler, frissonner armée	shiver, tremble army
---	---------------------------	-------------------------------	-------------------------

M

ma (me)	me (meke, meçe)	ne pas	not (prohibitive)
mār (mar)	mar	serpent	snake
mast (mest)	mest	hébété, intoxiqué	bemused, intoxicated
māst (mast)	mast	yaourt, lait caillé	curds, sour milk (?)
māḏ (maş)	maş, maşik	vesce	vetch, pulse

maðk (meşk)	meşk	baratte en peau	mussuck, skin bag (for liquidds)
may (mey)	mey	vin	wine
mêwag [N:mêwal] (mêwe(g))	mêwe, meywe	fruit	fruit
mêx [P: myx] (mêx / mwîx)	mîx	clou, cheville	peg, nail
muhr (muhr)	mor, muhr	sceau	seal
N			
naft (neft)	neft	moite, humide, naphte	moist, damp, naphta
nān (nan)	nan	pain, nourriture	bread, food
nāzûk (nazuk)	nazik	tendre, gentil, inconstant	tender, gentle, fickle
nîð- (nîş-)	nîş, nîşandan	voir, observer	see, observe
nîðān [N: niðān] (nîşan / nişan)	nîşan	signe, marque, bannière	sign, mark, banner
niyāz (niyaz)	niyaz	besoin, manque, misère	need, want, misery
P			
pādēz [N:pāyēz] (padêz/payêz)	payîz	automne	autumn
pahn (pehn)	pehn, pan	large	wide, broad
pāk (pak)	pak	propre, pur, sacré	clean, pure, holy
panāh (penah)	penah	protecteur, refuge	protector, refuge
panîr (penîr)	penîr, penêr	fromage	cheese
pānzdah (panzdeh)	panzdeh	quinze	fifteen
parr (perr)	perr	aile, plume	feather, wing
payādag [N:piyāda]	peya, piyade	à pied, piéton,	on foot, foot-solder,
(peyadeg / piyade)		fantassin	(chess) pawn
paywand (peywend)	peywend	liaison, connexion,	connection, offspring
		progéniture	
pēð (pêş)	pêş	avant, auparavant	before
pēðag [N:pēða] (pêşeg, pêşe)	pêşe, pîşe, bêşe	commerce, métier,	trade, craft; guild, caste
pîr (pîr)	pîr	vieux, âgé, ancien	old, aged, ancient
pōst (poost)	post	peau, écorce; coquille	skin, hide; bark, shell
pōstēn (poostēn)	postîn	(fait en) peau	(made of) skin
pōz(ag) [N:poz(a)]	poz	museau, gueule	snout, muzzle
(pooz(eg) / poz(e))			
puðt (puşt)	pişt	soutien, protection	back; support, protection
R			
rān (ran)	ran	cuisse	thigh
rang (reng)	reng	couleur, teinture	colour, dye
ranj (renc)	renc	labeur, ennui	toil, trouble
rāst (rast)	rast	vrai, droit, direct	true, straight, direct
raz (rez)	rez	vin, vignoble	vine, vineyard
razm (rezm)	rezm [e.k.]	bataille	battle
razmgāh (rezmgah)	rezmga, rezmgah	champ de bataille	battlefield
rēð (rêş)	rîş	plaie, blessure	wound, sore
S			
sad (sed)	sed	cent	hundred
sag (seg)	se, seg	chien	dog
sahm (sehm)	sehm, sehwa, saw	terreur	terror
sāl (sal)	sal	an, année	year
-sālag [N: -sāla] (sale(g))	-sale (yeksale, sêsale...)	âgé de...	... -year old

sālār (salar)	salar [e.k.]	dirigeant, maître	leader, master
sāmān (saman)	saman [e.k.] (=tehemul)	limite, frontière	limit, boundary
sar (ser)	ser	tête; sommet, cime, fin, commencement	head; top, summit; end, beginning
sarāsar (seraser)	seraser, seranser	du début à la fin, d'un bout à l'autre	from end to end
sargēn sergēn)	sergîn	bouse, fumier	dung, manure
sarw (serw)	serw, selw, selwî	cypres	cypress
saxt (sext)	sext	fort, dur ; sévère(ment), très	strong, hard, severe(ly); very
saxtag [N:saxtiyān] (sexteg /sextiyan)	sextiyan	maroquin	morocco leather
sāyag [N: sāya] (sayeg / saye)	sî, saye	ombre	shade, shadow
sēzdah (sēzdeh)	sēzdeh	treize	thirteen
sîh [N: sî] (sîh / sî)	sîh, sî	trente	thirty
spās [N:sipās] (spas / sipas)	spas	service, gratitude, remerciement	service, gratitude, thanks
spās-dār (spasdar)	spasdar	reconnaissant	grateful, thankful
srōd [N: surōd (srood / surood)	srūd	chant, chanson	song
stūn(ag) [N: stūn] (stūn (eg))	stūn	colonne, pilier, mât	column, pillar, mast
sūd (sūd)	sūd	usage, emploi, profit,avantage	use, profit, advantage
sust (sust)	sist	lâche, insolent, mou, paresseux	slack, lazy
Ş			
ðād (şad)	şa, şad	heureux, joyeux	happy, joyful
ðāh (şah)	şah	roi	king
ðahr (şehr)	şehr, şar, bajar	pays, ville	country, city
ðarm (şerm)	şerm	honte	shame
ðað (şeş)	şeş	six	six
āzdah [N: ānzdah] (şazdeh/şanzdeh)	şazdeh, şanzdeh	seize	sixteen
ðēwan (şēwen)	şîn, şîwen	se lamenter	lament
ðiftālûg [N: ðaftālû] (şiftalûg / şeftalû)	şeftalû	pêche	peach
ðîr (şîr)	şîr	lait	milk
ðîrēn [N: ðîrîn] (şîrēn / şîrîn)	şîrîn	doux, sucré	sweet
T			
tā (ta)	ta, heta	de manière à, jusqu'à	until; so that
tambūr (tembûr)	tembûr	cithare, luth	cither, lute
tan (ten)	ten, beden	personne	nobody, person
tan-drust (tendrust)	tendrust	sain, entier	healthy, whole
tang (teng)	teng	étroit, serré	narrow, tight
tanuk (tenuk)	tenik	mince, superficiel	thin, shallow
tanûr (tenûr)	tenûr, tendûr	four	oven
tarr (terr)	terr	humide, frais	moist, fresh
taðt (teşt)	teşt	bol	bowl
taxt (text)	text	trône	throne
U			
ummēd (ummêd)	umîd	espoir	hope
ummēdwār (ummêdwar)	umîdwar	plein d'espoir, prometteur	hopeful

W

warz [N: barz] (werz / berz)	werz	travail, labeur, agriculture	work, agriculture
wāy (way)	way !	malheur !	woe !

X

xāk (xak)	xak	terre, poussière	earth, dust
xām (xam)	xam, xav	cru, brut	crude, raw
xān (xan)	xan, xanî	maison	house
xēm (xêm)	xîm, hîm	nature, caractère	nature, character
xēðm [N: xiðm] (xêşm / xişm)	xişm	colère, courroux	anger, the demon Wrath
xōg [N: xōy] (xoog / xooy)	xû, xûy, xwî	nature, caractère	nature, character, disposition
xwah (xweh)	xweh, xwişk	soeur	sister

Y

yak (yek)	yek, êk	un(e)	one
yāzdah (yazdeh)	yazdeh, yanzdeh	onze	eleven

Z

zamān (zeman)	zeman	temps, heure	time, hour
zanjîr [P: zyncyhr] (zencîr / zwîncihr)	zencîr, zincîr	chaîne	chain
zayt (zeyt)	zeyt (≈)	olive	olive
zēn [Nû: zîn] (zên / zîn)	zîn	selle	saddle
zēndān [Nû: zindān] (zêndan/zindan)	zîndan	prison	prison
zēnhār [N: zinhār] (zênhar/zinhar)	zinhar	protection	protection
zîrak (zîrek)	zîrek, jîr	sage, intelligent	wise, clever
ziðt (zişt)	zişt	haineux, laid	hateful, ugly
zōr (zoor)	zor	pouvoir, force	power, strength
zyān [Nû: ziyān] (zyan / ziyān)	ziyan	perte, dommage	loss, harm, damage

ŞANEK :

[≈]	maneya gotinê ya kurmancî bi ya îngîlîzî re têkildar e, lê ne wek hev e.
[≠]	maneya gotinê ya kurmancî an bi ya îngîlîzî re dijmane ye an jî lê nanihêre.
[f]	maneya gotinê ya kurmancî an bi ya pehlewî re dijmane ye an jî lê nanihêre
[e.k.]	di edebiyata klasîk de.
[N]	Farisiya Nû
[Er.]	Erebî
[P]	Parthî

DEVOKÊ HEKARÎYA

Rojan HAZIM

Devokê Hekarîya cihekî girîng û taybetî heye di dîyalekta kurmançî da... Ji ber vê çendê ye ku me li ser vi devoki dest bi lêkolîneke dirêj û fireh kir û ev karê me dom dike. Lê belê, li vê derê; ji bo xebata «Kurmançî» (Rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parisê, li ser pirsên zaravê kurmançî), em dê di gel hinek nimûneyan û bi kurtî li ser vê çendê bisekinin...

Coxrafya devokê Hekarîya

Ev devoke li aqarekî mezin û fireh tete axivtin. Ji bilî el- eşîrên xwecih yê navça Hekarîya, bireke mezine van eşîran belavî aqarekî firehe dorberê Hekarîya jî bûne. Di bingeh da devokek jî be, lê herweha li gorî el - eşîran gelek nuansên devokî jî peyda bûne. Nuansên sereke di devokê Hekarîya da ; Ertoşîyanî, Pinyanişî, Şemdînanî, Oremarî, Şikakî, Elbakî, Amêdîyanî û Goyanî ne. Helbet ev nuansê jî di nav xwe de xwedî nuans in... Ji navça Gever, Mirgever û Tirgever bigrin heta aliyê Şemdîna hindêk el-eşîrên wekî Dirî, Herkî, Gerdî, Begzade û Dostkîya jî di nav devokê Hekarîya da nuansên bi serê xwe ne... Lê belê, di nav van nuansa da ji aliyê bi lêvkinê ve Goyanî taybetîyeke xweser heye. Di gel taybetîya xwe; ji ber ku eşîra Goya li ser tixûbê Hekarî û Botan bi cih in, di bin tesîra devokê Botan da jî maye.

Ev nuansên devokê Hekarîya; ji Westan, Elbak, Qesrik, Şax û Miksa Wanê bigre heta piştî Silopî û li aliyê rojhilatê jî heta nêzîkî Urmîye û piştî Şnoyê, li başûr jî; ji Kahnîmasî û gelîyê Berwarê, Amêdîyê û heta piştî Dihok û Zaxo tene axivtin... Helbet navenda vi devoki Colemêrg,

Elkî, Şax, Elbak, Gever, Şemdînan, Çel, û heta dereceyekê jî Qilaba ye...

Lê belê, serûkahnîya devokê Hekarîya Colemêrg û Elkî ye... Navçên di jî li dor vê kanê fireh dibin...

Helbet îro demografiya Hekarîya jî gelek hatîye guhartin. Bûyerên aborî, civakî, politîk û leşkerî bûne sebebê koç û bareke navînê û derveyî... Gelek el-eşîra, cih û warên bab û kalên xwe berdane û bar kirine çûne cihên di...

Nêzîkî niv milonê kes di vê cografya fireh da bi vi devoki daxivin.

Devokê Hekarîya di alfabê da

Di alfaba ku Bedir Xaniyan danî da û bilêvkirina Hekarîya da nuansêk heye: Dengê **û** wekî **ü** ya tirkî têt... Di axivtinê de şûna ku bêjin «**hûn**» dibêjin «**hün**»... Lê belê ev nuansê jî di timamî Hekarîya da bi kar nayêt. Li hind cihên Hekarîya herwekî «**hûn**» tete gotin... Wekî me di serî da gotî; di devokê Hekarîya da jî hindêk nuans hene...

Çend mînakên di: **bûn** dibe **bün** / **kûr** dibe **kür** / **dûr** dibe **dür** / **bûk** dibe **bük**... Ev bilêvkirine li Behdîna û Botan jî wisa ye: Carina li hersê navçan «**û**» dibe «**ü**». Wekî **bûn/bîn**, **dûr/dîr**, **kûr/kîr**, **bûk/bîk**... (bi taybetî li hêla Amêdîyê).

Dengê **»** bi taybetî di nîveka Colemêrgê û çarçoveyê teng da nayê ber guh. Şûna dengê **»** dengê **»y** derdikeve... («**herê**» dibe «**heyê**»). Lê belê, heke «**r**» di serê bêjeyê da be herwekî dengê xwe tete bi lêv kirin. Tenê di nîvek û dawîya bêjeyê da dibe «**y**».

Dengê **h** jî di devokê Hekarîya da ji devokên di zêdetir bi kar têt: **herê/erê**, **rih/rî**, **bêhn/bîn**, **têhnî/tî**, **mih/mî**, **bahr/par**, **xwahr/xwar**, **pahtin/patin**, **kahnî/kanî**, **rêhl/rêl**, **heyv/hîv**, **sihwane/sîwane**, **mêhvan/mêvan** û gelekên din.

Ji aliyê gramerê ve devokê

Hekarîya

Devokê Hekarîya ji aliyê qayde û formên gramatikî ve hindêk taybetîyên xweser hene... Lê belê, ev cûdahîye ne bingehîn in, formel in. Wekî di ev devoke bi timamî li gorî çarçova gramera ku Bedir Xaniyan danî bi kar têt...

Nuansên ku ji devokên di cûda tene gotin formên piranî, çend daçek û lêker in.

Mînak: «Gundîyê Hekarîya, dara ji rêh-led dîr tînin». Ev hevokê li gorî forma piranîya ku Bedir Xaniyan danî divê ku wisa be: «Gundîyên Hekarîyan, daran ji rêhlen dîr tînin». Ev forme digel Hekarîya li Behdîna, Botan û li nav hin Kurdên Qafqasyayê jî bi kar têt... «Ji kerbêt wi ew hingizî...» — «Ji kerbên wî ew hingizî...»

Forma nêr û mê jî di devokê Hekarîya da cûdahîyek heye: Bo yekani **ê**, **a** û bo piranî jî **ên** û **an** bi kar têt. Lê belê, di gel van forma bo cinsên nêr û mê, «**ê**» jî bi hev ra bi kar têt...Helbet di halê nexûyayî da ev forme tete dîtin...

Mînak: «Em bi rê ve rastî gundiyeke hatin...». Li vê derê cins nexûya ye. Dibe ku ew gundî mêr an jî jin be... Lê belê, li gorî gramera Bedir Xaniyan divê heke ew gundî mêr be wekî «gundiyeke» bi kar bêt. Heke jin be, dibe «gundiyeke»...

Ev forma ku ji bo herdu cinsan di devokê Hekarîya de wekî «**ê**» bi kar têt, di halê nexûyayî de formeke rast e... Ji ber ku ev form jî bo cinsê mêr î nexûyayî jî bi kar têt. Mînak: «Ez bi rê ve rastî mêri-kekê hatim, min nas nekir»... Dema ji bo cinsê mê jî be wisa tete gotin: «Ez rastî jinekê hatim...».

Dema halê xûyayî bi kar têt heke xasyetek (rengdêr) bi dîv ra gotin; du form bi kar têt:

1°Ez rastî mêrikekî reşesmer hatim...» An jî «Ez rastî jineke delal hatim...».

2° Hespê boz, nanê hişk, goştê sor... Heke nav li dîv nav bêt:

<p>Hespê Soro, nanê tenûrê, goştê goli-kan... Heke pronov li dûv nav bê: Hespê min, nanê te, goştê wi... Heke cins û hal xûyayî be, ji bo mêr şuna «î», «î» bi kar têt...</p> <p>Mînak: «Ez çûm aşi», «Kê got? Wi morovî got», «Nanê şivani»...</p> <p>Ne ku aşi, morovî, şivani... Lê belê heke di halê xûyayî û yekani da be «î» bi kar têt.</p> <p>Mînak: Hespêkî boz, darekî stûr...</p> <p>Ji bo cinsê mê: Mahîneke kihêl, şeveke sar, dareke mezin... Ne ku mahîneka, şeveka, an jî dareka...</p> <p>Li vê derê divê bête gotin ku; «î» an jî «î» di devokê Hekarîya da, herweha forma tewandinê ye. Di hin devoka da ev forma deklinasyonê wekî «ê» bi kar têt.</p> <p>Mînak: aş dibe êş, xanî / xênî, ziman / zimên... Lê belê di devokê Hekarîya da ev nimûne wisa dibin: aşi/aşî, xanîyî wek xwe dimîne, zimani/zimani... Heke di hevokê da bête gotin: «Ez çûm êş» di devokê Hekarîya da dibe: «Ez çûm aşi / aşi...».</p> <p>Dîsa di forma piranî da gelek cara şûna an tenê a bi kar têt.</p> <p>Mînak: «Min refeke kewa dit»... Ne ku «kewan»...</p> <p>Binav kirina forma nêr û mê di hindek cinsên heywana da jî li Hekarîya cûda tete gotin. Wekî: məkew ne kewa mê, maker ne kera mê, mahîn ne hespa mê...</p> <p>Li aliyê dî; gelek bêje li Hekarîya nêr in lê li aliyên dî wekî mê bi kar têt...</p> <p>Mînak: qelemê min / ne qelesa min... Anjî devokê Hekarîya / ne devoka Hekarîya...</p> <p>Paşpirtika -ina jî li Hekarîya bi kar nayê... Şûna ku bêjin «Ez hespina dibînim», «ez hinek an jî hindek / çendek hespan dibînim» tete gotin...</p>	<p>Daçek</p> <p>Di devokê Hekarîya da bi kar anîna daçekan jî piçeke cûda ye. Mînak: Heke daçeka pêşiyê «ji» be daçeka paşiyê dibe «ra» û «ve»... Wekî «ji wi / te ra» û «ji îro pê ve»... Heke daçeka pêşiyê «di» be daçeka paşiyê dibe «da»... Wekî «di nav gund da»...</p> <p>Ne ku «ji wî / te re», «di nav gund de»...</p> <p>Hin mînakên dî; pêk ve, vêk ra, jê ra, tê da, pê ra... Ne ku; vêk re, jê re, tê de, pê re...</p> <p>Hejmartin</p> <p>Di hejmartinê da li şûna «yek» «êk», li şûna «dido» «du», li şûna «sisê» «sê» li şûna «sî» «sih», li şûna «not» jî «nehwêt» tete gotin... Hejmarên di, kême zêde wekî devokên dî tene gotin...</p> <p>Hindek bêje û navên taybetî</p> <p>Li Hekarîya şûna ku bêjin: «were cem min», «were nik min» tete gotin. Nimûnên dî jî wisa... nik / cem, şibî / nola; mîna, dûv / pey, we, wa, hosa, wesa, weto / welê, wilo, wisa, çiku / çunkî, pitir / bêtir, pirtir, gelek / pir, evro / îro, duhî / diho, duh..</p> <p>lebê / çi, belê / erê, arê, an / yan, heke / eger, harîkar / arîkar, alîkar, rûs / tazî, tezi / sar, ter / şil.</p> <p>Ji bo «bav» «bab», ji bo «dê» jî, «da, dadê, dayê, diyê» tete gotin...</p> <p>Poz di devokê Hekarîya da mana «qûnê» dide. Lê belê bêjeya hevmana bêvil an jî pozê kepî an jî difin e...</p> <p>Partîkel</p> <p>Şûna «ê», «a», «ên / yê, ya û yên» bi kar têt... Mînak: yê mayî, ya revî, yên girtî...</p> <p>Pronav</p> <p>Bi giştî jî aliyê bingehîn ve, di devokê Hekarya da pronav nayên guhartin:</p> <p>1° ez, tu ew em, hun ew.</p> <p>2° min, te, wî / wê, me, we</p>	<p>(hewe), wan...</p> <p>Lê belê, di grûba duwemîn ya pronavan da; kesê yekemînê yekani şûna «min» «mi» tete gotin... Yê sêyemîn jî bo nêr jî; «wî» di devokê Hekarîya da dibe «wi»... Mînak: Ez wi dibînim... «Ez li hespi siwar bûm»... Şûna «wan» jî «ewan» bi kar têt gelek caran... Şûna «wan got» «ewan got» tete gotin... Lê belê, ev pronavên sêyemîn, nêr û mê bi hev a «wî» û «wê» di axivtinê da dîsa form diguhurin. Mînak: şûna «wî got», «ewi got» an jî «ewê got» tete gotin...</p> <p>Li aliyê dî, pronavê «we» jî li hêla Hekarîya wekî «hewe» bi kar têt. Lê belê, ev forme taybetî li şûna pronavê qedir girtinê bi kar têt ku di hindek zimanên evrûpîyan da jî ev forme heyê.</p> <p>Di rêzgirtinê da şûna «we» hem di yekani hem jî di piranî da «hewe» tete gotin... Ev forme jî ber siyanet û qedir girtinê wisa bi kar têt...</p> <p>Şûna ku bêjin «we got» dibêjin «hewe got»... Li hin aliyên Hekarîya wekî Şemdîna, şûna «we - Hewe», «hingû» anjî «hingo» jî dibêjin...</p> <p>Pronavê refleksi «xwe», li hind cihên Hekarîya wekî «xo» bi kar têt. Lê bi piranî dîsa wekî «xwe» tete gotin...</p> <p>Lêker</p> <p>Di hevmanayî, bilêvkirin û kêşana hindek lêkeran da formeke taybetî heyê di devokê Hekarîya da.</p> <p>Mînak: Şûna «anîn», «înan» tete gotin. Nimûnên dî jî herwisa...</p> <p>dadan / venîştin, sotin / şewitîn, axiftin / peyvîn, alîstin / alastin, hinar-tin / şandin, şkandin / şkênandin, hisûn / sîn, hinûn / dûn, pejinandin / kezixandin, bişavtin / bivaştin, nivisti/ razan, jenîn / jentîn, malîn / maliştin, hêlan / hiştin, terikîn / zayîna kitik (pisîk) û seyan, hûbûn / hînbûn...</p> <p>Di kêşana lêkeran li halê «xwezî»yê da jî formeke xweser bi kar têt: Ez mabame / bimama</p>
---	---	--

<p>Ez çûbame / biçiwama Ez bame / biwama Ez hebame / hebiwama</p> <p>Şûna «ez biketima», «ez ketibam» tête gotin... Lezgîn dê ketiba / biketa, dê bezîba / bibeziya, ew dê ketiba / wê biketa... Di kêşana lêkeran da, bi hevkarîya daçeka «bi» formên nû çêdibin. Ji ber vê çendê; bi hevkarîya daçeka «bi» lêkera «bûn» formên cûda werdigre... Lewma, şûna «bû bûm» di devokê Hekarîya da «bibûm» tête gotin.</p> <p>Ez bibûm / bû bûm Tu bibûyî / bû bûyî Ew bibû / bû bû Em bibûn / bû bûn Hûn bibûn / bû bûn Ew bibûn / bû bûn</p> <p>(Di demên grûba duyemîna lêkara «bûn» da). Çend formên guhartî yên lêkera: Mînak; «bikim» wekî «bikem» tête gotin: Nimûnên dî jî herwisa... biket / bike naket / nake nasojit / nasoje, naşewitîne ketne / ketine kirme / kirime bibitin / bibe</p> <p>Lêkera «nêrîn» jî di devokê Hekarîya da bi çend rangan tête gotin: Li Colemêrg, Elkî, Şax, Qesrik û piranîya Elbakê: berê xwe dan (berê xwe bide, berê xwe de) Li Çelê: berê xwe dan, zên dan û nêrîn (berê xwe bide, berê xwe de, zên de, binêre) Li nav Goyan: hêre kirin (hêre bikê, hêre ke) Li Gever, Oremar û Çelê: zên dan (zên de) Li hind aliyên Elbakê: mêze kirin (mêze bike, mêze ke) Li Şemîna: berê xwe dan, berêxo dan (berê xwe bide, berê xwe de, berê xo bide, berê xo de)</p> <p>Forma lêkera «nas kirin» jî di devokê</p>	<p>Hekarîya da tête guhartin û dibe «niya-sîn». Şûna; «ez nas dikim», «ez dinyasim» dibêjin. Forma negatîv jî : «ez nanyasim» e. Lêkera «hûnbûn» jî di devokê Hekarîya da wisa bi kar têt: «Hûbûn, hûrebûn»...</p> <p>Di devokê Hekarîya da lêkera «bûn» :</p> <p>Demê niha: Ez im, tu yî, ew e, em in, hûn in, ew in. Forma neyînî (negatîv): Ne ez im, ne tu yî, ne ew e, ne em in, ne hûn in, ne ew in.</p> <p>Borîya berdest: Ez bûm, tu bûy, ew bû, em bûn, hûn bûn, ew bûn. (Ev forme li başûra Hekarîya û li dorberê Amêdîyê wisa bi kar têt: Ez bîm, tu bî, ew bî, em bî, hûn bîn, ew bîn... Forma negatîv: Ne ez bûm û herwisa pê da diçe... Borîya dudar: Ez bûme, tu bûyî, ew bûye, em bûne, hûn bûne, ew bûne. Forma negatîv: Ez ne bûme û hwd... Borîya çirokî: Ez bibûm, tu bibûy, ew bibû, em bibûn, ew bibûn. Forma negatîv: Daçeka «ne» tête pêş û wisa dom dike... Raweya gerane (xwezîyê): Ez bam, tu bay, ew ba, em ban, hûn ban, ew ban. Forma negatîv: Daçeka «ne» tête pêş û wisa dom dike... 1° Raweya Bilanî; (Di forma yeke-mîn ya demê niha da): ez bibim, tu bibî, ew bibît / bibît, em bibin, hûn bibin, ew bibin. Forma negatîv: Daçeka «ne» tête pêş û wisa dom dike... 2° Raweya Bilanî: (Di forma duyemîn ya demê niha da): Li vê derê hokerê «heke» an jî «ku» tête serî: Heke (ku) ez bim, heke (ku) tu bî, heke (ku) ew be, heke (ku) em bin, heke (ku) hûn bin, heke (ku) ew bin.... 1° Borîya Berdest: Ez bam, tu bay, ew ba, em ban, ew ban. Forma negatîv: Daçeka «ne» tête pêş û wisa dom dike... 2° Borîya Berdest: Ez bibam, tu bibay, ew biba, em biban, hûn biban, ew biban.</p>	<p>Forma negatîv: Daçeka «ne» tête pêş û wisa dom dike... 3° Borîya Berdest: Ez bibame, tu bibayî, ew bibaye, em bibane, hûn bibane, ew bibane. Forma negatîv: Daçeka «ne» tête pêş û wisa dom dike... Raweya Fermanî: Erînî; be, bin, bin / Neyînî; ne be, ne bin, ne bin.</p> <p>Masdar : Bûn / Ne bûn Mazî: Bibûn / Ne bibûn</p> <p>Raweya Pişkerî: (Demê niha): Ez dibim, tu dibî, ew dibît, em dibin, hûn dibin, ew dibin. Forma negatîv: Ez na bim, tu na bî, ew na bî, em na bin, hûn na bin, ew na bin.</p> <p>Borîya Berdest: 1° Ez dibim, tu dibîy, ew dibît, em dibin, hûn dibin, ew dibin. 2° Ez dibime, tu dibîye, ew dibîte, em dibîne, hûn dibîne, ew dibîne. Forma negatîv: Daçeka «ne» tête pêş û wisa dom dike... Lêkera vîn (vîyan) di halê demê niha da 1° Ez divêm, tu divêy, ew divêt, em divên, hûn divên, ew divên. 2° Min divêt, wî / wî / wê (ewi, ewi, ewê) divêt, me divêt, we (Hewe) divêt, wan (ewan) divêt.</p> <p>Forma negatîv: 1° Ez nevêm, tu nevêy, ew nevêt, em nevên, hûn nevên, ew nevên. 2° Min nevêt, te nevêt, wî / wî / wê (ewi, ewî, ewê) nevêt, me nevêt, we (hewe) nevêt, wan (ewan) nevêt.</p> <p>Lihevîya lêker: Li devokê Hekarîya; di hevokê da kirde û lêker li hev tèn. Heke kirde piranî be, hingê lêker bi forma piranî tête gotin: Heke serve piranî be hingê kêşan (deklînsasyon) tayîn dike.</p> <p>Mînak: Biçûk dibezin / Zaro dibezin (Li vê derê biçûk pir in, lê belê piranîya wan bi forma piranîya lêker tête kîvş kirin. Heke bêjin «Biçûkan dibezin» nabe). Biçûk sêva dixwin / Zaro sêvan</p>
--	--	---

dixwin. **Biçûk sêva dixwe** / Zaro sêvan dixwe. **Biçûka sêv xwarin** / Zaroyan sêv xwarin. **Biçûk çend sêva dixwin** / Zaro sêvanan dixwin. **Biçûka çend sêv xwarin** / Zaroyan sêvan xwarin. (Li Hekariya ji bo zarok : biçûk tete gotin)...

Li hind navçên rojava Kurdistanê carina hem kirde hem jî serve bi forma piranî, lê belê lêker bi forma yêkanî tete gotin: Wekî; Zaroyan sêvan xwar. Me sêvan xwar. Helbet ev forme şaş e.

Ketina tîp û kurtbûna bêjeyan

Helbet wekî hemû ziman an jî devokan, di devokê Hekariya da jî kurtbûna bêjeya û ketina tîpa ji bêjeyê gelek tete dîtîn... Çend mînak: **paleyê jîr** / palê jîr, **perdeya sor** / perda sor, **malxwêyekî baş** / malxwêkî baş, **mezintir** / meztir, **zaravayê kurmançî** / zaravê kurmançî...

Di devokê Hekariya da daçekên pêşî û paşîyê di axivtinê da bi kirde an jî bêjeyê ve dizeliqîn. Ev ji ber bi lêz axivtina devoki ye... Mînak : **j'mî ra** (ji min ra), **ne'j bo** (ne ji bo), **ew'j** (ew jî), **Xanî'j** (Xanî jî), **ne'j** (ne ji), **cefa'j** (cefa jî)...

Ewi **b'tenê** nehêlin. (bi tenê)
Hûn hemû cilkên xwe **l'xwe** kin. (cilikên xwe li xwe bikin)
Eve **j'we** çetire. (ji we).

Hokerên cih nîşandanê

«**Kû derê**» di devokê Hekariya da wekî «**kî derê**», «**kerdi**», «**kîrê**» bi kar têt.

Di hevokê da wisa ye: tu dê çîye **kerdi**, **kîrê** anjî «**kî derê**»? / tu ji «**kîrê**, **kerdi**» anji «**kî derê yî**»? / tu li «**kerdi**, **kîrê**» anjî li «**kî derê**» rûdinî?

Çend bêje ji hêla Hekariya

berze : winda
biçûk : zarok
birsî : birçî
bizdandin : qetandin, tirsandin
cindî : bedew
çu : tu / «Sohtim gelo çu di min nema»...
çûçik : çivîk

dêrhetav : tîrhetav, tîrêjên rojê
ezman : ziman
fekirin : nêrîn
gêşûbelav : kezîbelav
hêj : hê
hevişandin : hevşî kirina pez
hişyar : şiyar
înan : anîn
kab : şilît, şerît
kelebab : dîk, dîkil
law : xort, ciwan
leyzbaz : hîlekar
mencel : qazana mezin, sîtil
mindal : zarok
neşem : nikarim (şiyar: karîn)
nik : cem
şol : kar, şixul
şubî/şibî : wekî, mîna
pêkve : bi hev ra
perû : xelat

pirçikokek : hindikek
ramûstin : maç kirin
rewal : xort
rohndik : hêsir
seh kirin : guhdarî kirin, bihîstin
sêhl : sêl
sotin : şewitîn
têk : bi hev, di yek
tûkil : kevil, tûvil
werîn / werandin : weşîn / weşandin
xalî : vala
zênda : lê nêrî

Hinek metelok û gotinên pêşiya ji hêla Hekariya

Axa li keyfê ye, mal li bin befrê ye.	Av bi evrazi naçît.	Her pezek û pêpka xwe.
Berê darê, darê dixemilînît.	Bi kevçikî kom kir, bi heskûyê belav kir.	Hîndî xwe be.
Berê gotina xwe bipêje, paşê birêje.	Bira bira ye, bazar cûda ye.	Heta mirinê kirin e.
Bixwe şibî mêra, rabe şibî şêra.	Dengê daholê ji dûr ve'y xweş e.	Her evrazekê, nişivyek heye.
Direwîn, çarekê dixwe firavîn	Destê xwarinê'y dirêj e.	Heta li ser serê xwe bi rêve neçî, qedrê piya nizanî.
Dilê şivan bixwazît, mastî ji nêrî çêdikît.	Mirovê nezan, aqlê wî ji kîsê xelkê ye.	Xûdanê mirî'y kore ye.
Ez axa, tu axa, kî golika bibe nav baxa.	Xweş xeber e, lê min ne bawer e.	Kero nemire heta kîvar şîn dibin.
Ewrêt reş baran e, ewrêt spî zivistan e.	Suwarê hespê xelkê, herî peya ye.	Mala direwîni sot, kesê jê bawer nekir.
Hesp suwarê xwe dinyasît.	Zik têr e, çav birsî ye.	Her dar li ser binê xwe şîn dibît.
Xwastin rûreşiyek bît, nedan ducara rûreşî ye.	Asin sar naçemhît.	Tifa ser evraz e.
Jin heye jinkok heye, mêr heye mêrkok heye.	Ber li cihê xwe'y giran e.	Zikê têr, haj yê birsî nîn e.
Kuştin heye, reva mêra nîn e.	Çiya bi çiya nakevin, çav bi çava dikevin.	Têbînî:
Kirmê darê ne ji darê bît, zewala darê nabît.	Dîwarê ser befrê ye.	— Ji bo parastin û berpêşkirina taybetmendiyên devoka kurmançiya Hekariyan, çu guhartinek di vê nivisarê de nehatiye kirin.
Keda helal, haram nabît.	Gêsnê di çavê xwe da nabînît, derzîya di çavê hevalê xwe da dibînît.	— Peyva «devok» di zaravayê kurmançî de mê ye. Lê li ba hin Kurmancan ew dibe nêr.
Kî diket, kî dixwet...	Heke ecela bizine hat, nanê şivanî dixwet.	
Av ji serûkahnîyê şelû dibît.	Heke agir berbû dehli, ter û hişt pêk ve disujin.	

F e r h e n g o k a
Mewlûda Bateyî

Amadekar : Zeynelabidîn ZINAR

<i>kurdi</i>	<i>tirkî</i>	<i>fransîzî</i>	<i>îngilîzî</i>
ala	bayrak	drapeau, étendard	flag, standard
avûrû / avrû	haya, ar, haysiyet, onur, itibar	vergonne	shame, bashfulness
ayîsîn	tutuşmak, yanmak	brûler	to burn, to be on fire
ayîsandin	tutuşturmak, yakmak	mettre le feu	to set on fire
babet	uygun, layik, deng	convenable, digne	fit, suitable, proper
berze, bizir, winda	kayıp	perdu	lost
berze bûn	kaybolmak	être perdu	to be lost
berze kirin	kaybetmek	perdre	to loose
buxûr	buhur	encens	incense
cergebez	kadın-erkek kolkola	une sorte de	a mixed folk dance
çavîn, çavînî	girilerek çekilen halay	ronde mixte	
çavîn kirin, çavînî kirin	nazar	mauvais œil	evil eye
	nazar etmek	porter malheur	to cause illness or misfortune by the evil eye
çu, çi, tu	hiç	rien	nothing, no, none
đidar, đitin	görüşme, görme, ziyaret	entrevue, visite	meeting, visit
kînedûz, kînedoz, kîndar	kin güden, kinli	rancunier	vindictive, rancorous
revd, rivd	gurup	groupe	group, set
seywan, sîwan	şemsiye	parapluie	umbrella
şepal	zarif	élégant	elegant, graceful
têwerhatin	sarmak, etrafını sarmak, sarıp sarmalamak, kaplamak	encercler	to surround, to coat, to cover, to encircle
verêtin	akmak (su vb)	couler (eau)	to run, to flow (water)
weryan, werîn, weşîn	dökülmek (saç, yaprak vb)	tomber (feuilles, cheveux)	to fall (hair, leaves)
westîn, rawestîn, sekinîn	durmak, kalmak	rester, stopper	to stay, to remains
reşbelek	metin, yazı	texte, écrit	text, writing

F e r h e n g o k a
N ehc-ul Enam a M ele X elîlê Sêrtî

Amadekar : Zeynelabidîn ZINAR

<i>kurdi</i>	<i>tirkî</i>	<i>fransîzî</i>	<i>îngilîzî</i>
bera	sahi, sahiden	vrai, vraiment	right
duezmanî	iki yüzlülük	hypocrisie	hypocrisy
dibac	ipek elbise	vêtement en soie	silk cloth
dujîn: çêr, dijûn, zêf	küfür	injure, insulte	insult
peşîwa	rehber, öncü	guide	guide
sezawar	layik, müstahak	qui est digne de, méritant	who merits
vebuhtin, vebuhandin	tayin etmek	nommer, désigner	to appoint, to nominate
reha bûn	kurtulmak	être libéré, être sauvé	to be freed

F e r h e n g o k a
Zargotina Kurdên Sûriyê

-II-

(ji sitrana «Mîr Mendelî û Gulistan»)

Amadekar : Mahmûd LEWENDÎ

<i>kurdi</i>	<i>tirkî</i>	<i>fransîzî</i>	<i>îngilîzî</i>
'era, 'erên	buruna takılan yûzûk	ornement en forme	nose-ring
berdevk	biçimindeki hızma sigara, pipo ağızlığı, nargilenin ağıza konan kısmı	d'anneau porté sur le nez embouchure d'une pipe ou fume-cigarette	mouth-piece of a pipe, cigarette holder
biwar	mukabil, ön	devant, face	in front of
cixsî	silahçı dükkanı	armurier	armourer
çerxî	beş kuruşluk Osmanlı parası	pièce ottomane de 5 piastres	a 5-piastre piece
çox, çux	çuha	toile en poils de chèvre	goat-hair cloth
deqandin	tık tık vurmak	tapoter	drum one's fingers
deskêşî xwe kirin	yedeğinde götürmek	conduire un cheval de réserve au côté du sien	lead a spare horse
fit/fit	bitirme, fit	épuisement, achèvement	exhaustion, completion
goştbirinc	etli pirinç pilavı	sauté de viande au riz	stewed meat and rice
gulêrî	güllü	à décor floral	a floral decoration
helîmok	Kürt müziğinde makam türü	un mode musical kurde	a Kurdish musical mode
heşandin	doldurmak, dolgu yapmak	remplir, bourrer	fill, stuff
kepisandin	kapamak, sıkıştırmak, yerleştirmek	mettre en place, fixer	put in place, position
kevî	kenar	bord	edge
kit	tek	impair	odd
kito kito	teke tek	un à un	one by one
kuram, pismam, kurmam	amca oğlu	cousin paternel	cousin (of father's side)
kurdanî	Kürt usûlü, Kürtçe	à la kurde	Kurdish style
kutîlk, kutlik, kuftik	içli köfte	boulette de gruau à la viande haché	meat ball with groats
lev û lev	dopdolu	rempli à bord	full to the brim
mehîna boze sîse	lekeziz at	cheval à robe blanche	white horse
sayî/çîl sipî	yarış kısırağı	jument de course	racing mare
menegî	göstermek	montrer, désigner	show, indicate
naşî kirin, şanî kirin, şanî dan			
pala xwe dan	yaslanmak	s'adosser	lean back
paldan	yaslanmak, itmek, yatmak	s'adosser, s'allonger	lean back, lie down
payîzok	Kürt müziğinde makam türü	chanson d'automne, genre musical kurde	autumn song; a type of Kurdish music
qaqim	kelle, baş	crâne	head
qelandin	kavurmak	frîre	to fry
qerepîn	karabin tüfek	carabine	carbine, gun

qeysêrî	kapalı çarşı	marché couvert	covered market
qoq	kelle, baş	crâne	head
quraftin	demir, ağaç, plastik v.b. sert şeyleri bükerek kırmak, devşirmek	rompre, briser	to break
raser	üzeri, üzerinde	sur, au-dessus	on, on top
rav hilanîn	hayvan izi sürmek	suivre la trace d'une bête	tracking an animal
rav	paralel çizgi	lignes parallèles	parallel lines
rav	toplu av, saf kurarak avlanmak	chasse collective	a hunt
ravravî	paralel çizgili kumaş v.s.	tissu à rayures parallèles	cloth with a pattern of parallel lines
silav vedan	selamını almak	répondre au salut de qqn.	replying to a greeting
sifî	hanım, bayan	dame	lady
teqilandin	tartmak, ölçüp biçmek	jauger, peser	to measure, to weigh
turkanî	Türk usûlü, Türkçe	à la turque	Turkish style
xizêmok	Kürt müziğinde makam türü	un genre musical kurde	a type of Kurdish music
xwînî	kan davalı, katil	assassin	assassin, murderer
Yezîrgan	Erzincan	la ville d'Erzincan	the town of Erzincan
zîz	ince, nazik	tendre, sensible	tender, sensitive

ZEWAC

Amadekar : Lutfi BAKSI

<i>kurdi</i>	<i>tirkî</i>	<i>fransîzî</i>	<i>ingilîzî</i>
zewicîn	evlenmek	se marier	to marry, to get married
zewicandin	evlendirmek	marier	to arrange a marriage
zewac	evlilik	mariage	marriage
şû kirin, mêr kirin, çûn mêr	evlenmek (kadın için)	prendre époux	to take a husband
jin anîn	evlenmek (erkek için)	prendre épouse	to take a wife
bi serî kirin/bûn, bi mal kirin/ bûn	evlendirmek / evlenmek	marier	to marry, to arrange a marriage
serî girêdan	başını bağlamak (evlendirmek)	marier	to arrange a marriage
di (bin) çav re kirin geryan, lê gerîn,	gözüne kestirmek gözücüye çıkmak çav lê gerandin	avoir des vues sur qn. se mettre à la recherche d'une fiancée	to have one's eye on someone to start looking for a bride
keçdîtin, dîtin, çûn dîtiniyê	1) kız bulmak (gelin adayı), görmek 2) görücüye gitmek	chercher une fiancée	to look for a bride
keçdîtin, dîtin, dîtinî	görücüye gitme	recherche d'une fiancée	looking for a bride
bi dilê... bûn / pê qayil bûn herê / erêkirin	benimsemek, razı olmak kız tarafının dünüre kız istemeye gelmeleri için olur vermesi	consentir accord ou aval des parents de la fille pour donner sa main	to consent agreement of a girl's parents for her marriage
çûn xwazgîniyê	kız istemeye gitmek, dünüre gitmek	aller demander une fille en mariage	to ask for a girl in marriage
xwazgîni, xwazgîn	kız istemeye giden kişi veya kişiler	ceux ou celles qui vont de- mander la main de la jeune fille	the match-makers
qasid	elçi	ambassadeur	ambassador

qelen, next	başlık	dot payée aux parents de la fille	dowry (paid to the girl's parents)
qelen birîn / qelen vebirîn, next vebirîn	başlık kesmek	décider du montant de la dot	to agree on the amount of dowry
qelenbirîn, qelenvebirîn, nextvebirîn	başlık kesme	cérémonie de décision du montant de la dot	ceremony for agreeing on the amount of dowry
binkîs	hatır akçesi olarak başlıktan kız babası tarafından bağışlanan meblağ	remise sur la dot consentie par le père de la fille en honneur de qn.	reduction in dowry agreed by the girl's father in honour of someone
xwastî	sözlü	engagée	wooed
nîşanî	nîşanlama, nîşan, nîşan töreni	fiançailles	engagement
nîşan kirin, nîşan pê ve kirin	nîşanlamak	acte de fiancer	the act of betrothing
şerbet, şîrînî	şerbet merasimi	cocktail offert pour célébrer l'engagement	cocktail to celebrate the engagement
destgirtî, dergîstî	nîşanlı	fiancé(e)	fiancée
dest girtin	nîşanlamak	fiancer	to betroth
sozdar, herêkirî	sözkesilmiş, sözlü	fiancé(e), promis(e)	betrothed
xelat, sernext	hediye	cadeau	present
şîrmijî, heqê şîr	süt bedeli (başlık kesilirken kız annesi için verilen meblağ veya hediye)	part de la dot payée à la mère de la fiancée comme «prix de l'allaitement»	part of dowry paid to the girl's mother for having breastfed her
rê vekirin	nîşanlı erkeğin nîşanlılık döneminde kız evini ziyaret için hediye göndererek izin istemesi	cadeau envoyé par le fiancé pour obtenir la permission de rendre visite à la maison de la fiancée	present sent by the fiancé to obtain permission to visit his fiancée's home
rêvekirinî	nîşanlı erkeğin nîşanlılık döneminde nîşanlısının ziyaretine ilişkin izin	permission obtenue par le fiancé pour rendre visite à la maison de la fiancée	permission given to the fiancé to visit his fiancée's home
cihêz danîn, karê bûkê kirin	çeyiz hazırlamak	préparer la dot de la mariée	preparing the bride's dowry
cihêz, kar	çeyiz	dot de la mariée	bride's dowry
çûna ser cihêz, dîtina cihêz	çeyizi görmeye gitmek	aller voir la dot	going to see the bride's dowry
xwençe, bişare, xelat	düğüne davet için gönderilen hediye	cadeau envoyé en guise d'invitation aux noces	present sent with invitation to the wedding
serşo	gelinin düğün için hamama götürülüp yıkanması	cérémonie de bain de la mariée	ceremony of the brides's bath
henne, xena, desthenne	kına; kına gecesi	cérémonie d'application de henné sur la main de la mariée	ceremony of staining the bride's hands with henna
vexwandî, xwandî, dawetî, gazîkirî, dawetvanî	düğün davetlisi	invité au mariage	wedding guest
xwandî	düğün davetlilerini çağırın	celui qui invite aux festivités de mariage	person who issues the invitation to the wedding
dawet, şahî	düğün	noces, fêtes de mariage	wedding festivities
serspî, porspî, serejin	düğün alayı öncesi gelin evine gönderilen haberci kadın	femme d'un certain âge envoyée chez la mariée pour annoncer le début du défilé nuptial	elderly woman sent to the bride to announce the beginning of the wedding procession
rovî (berbûrî)	düğün alayı öncesi gelin evine gönderilen haberci erkek	homme chargé d'aller chercher la mariée chez ses parents	man responsible for fetching the bride from her home
berbûk, berbûdî	1) düğün esnasında geline refakat eden ve aynı zamanda	1) dame accompagnant la mariée pendant les	1) matron of honour (the bride's advisor)

	ona danışmanlık yapan yaşlı kadın. 2) damadın evinde gelinin ilk duvağı açıldığında erkek çocuğu olması dileğiyle gelinin kucacağına oturlan erkek çocuk.	festivités de mariage et lui servant de conseillère 2) garçonnet que l'on fait asseoir sur le genou de la mariée à son arrivée chez le marié avec le souhait qu'elle mette au monde un garçon	during the ceremonies) 2) small boy placed on the bride's knees upon her arrival at the bridegroom's home with the hope that she will bear a son
berbûkî	kadınlardan oluşan gelin alayı	défilé nuptial formé de femmes	wedding procession of women
berbûk	kadınlardan oluşan gelin alayına katılan kişi	femme ou fille participant au défilé nuptial	a girl or woman taking part in the procession
birazava	sağdıç	garçon d'honneur	bride-groom
xêl, xêfî	düğün alayı	défilé nuptial	wedding procession
xêfî	duvak	voile de la mariée	bridal veil
bûk siwar kirin	gelini ata bindirmek	faire monter la mariée à cheval	mounting the bride on a horse
berderî	kapıbağı (kapı önü kesilerek alınan)	présent offert à celui qui se tient devant la porte d'entrée de la mariée au moment où on vient chercher celle-ci	present offered to the person at the door of the bride's home when she is fetched away
piştderî	kapı bağı (kapı ardı kesilerek alınan)	présent offert à celui qui se tient derrière la porte d'entrée de la chambre de la mariée au moment où on vient chercher celle-ci	present offered to the person standing behind the bride's home when she is fetched away
hespkêş	gelin atının başını çeken	celui qui tient les rênes du cheval transportant la mariée	the person holding the bride's horse's reins
piştgirêdan	belbağı (gelin kardeşinin gelinin beline kemeri bağladığında aldığı hediye)	cadeau donné au frère de la mariée lorsqu'il met la ceinture autour de la taille de la mariée	present given to the bride's brother when he puts the girdle on the bride
sergirêdan	başbağı (gelin başını bağlayana verilen hediye)	cadeau offert à celui ou celle qui place la coiffe de la mariée	present given to the person who places the crown on the bride's head
sersindoq	gelin sandığının üzerine oturana verilen hediye	cadeau offert à celui ou celle qui est assis(e) sur le coffre de la mariée	present given to the person sitting on the bride's trunk
gîska 'ezepan	genç delikanlıların gelin alayının gelişinde yollarını keserek aldığı hediye	cadeau obtenu par les jeunes gens se mettant en travers de la route du défilé nuptial	present given to the young men barring the way of the procession
zengogirtin	atın üzengesini tutana verilen hediye	cadeau offert à celui qui tient l'étrier du cheval de la mariée	present given to the person holding the bride's stirrup
destgir	gelinin kolunu tutarak onu bindirmeye götüren veya damadın evi yakın olduğunda onu eve kadar götüren iki yakını	deux proches parents de la mariée qui la tiennent par le bras pour la faire monter à cheval ou l'accompagner chez le marié	two of the bride's close relatives who hold her arms to help her mount the horse or who accompany her to the bridegroom
mehr	nikah	acte de mariage	act of marriage
mehr kirin	nikahlamak	marier	to marry
mehr birîn	nikah kıymak	célébrer un mariage	conclude a marriage
mehrbirîn	nikahkıyma	cérémonie de conclusion de mariage	celebrate the conclusion of a marriage
mehrbirr	nihak kıyan	celui qui conclut l'acte de mariage	official who concludes the marriage

mehrbirî	nikahı kıyılmış (düğünü henüz yapılmamış)	personne officiellement mariée mais le mariage n'est pas encore fêté	person formally married but whose marriage festivities have not yet taken place
bermehr, bedelmehr	nikahta erkek tarafının kadının geleceği için vad ettiği güvence akçesi	somme promise par la famille du marié comme garantie d'avenir pour la mariée	amount of dowry personally guaranteed to the bride
mehr avêtin ser	nikahına geçirmek (biçimsel olarak yapılan nikahlama)	mariage formel, mariage blanc	'marriage' in name only, paper marriage
bûk	gelin	mariée, épousée	bride
zava	damat	marié, époux	bride-groom
serşoya zava/ê	gerdek için damat adayının yıkanma merasimi	cérémonie de bains du marié	ceremony of the bride-groom's bath
rûkurkirina zava/ê	damat traşı	cérémonie du rasage de la barbe du marié	ceremony of shaving the bride-groom
paşatiya zava/ê	gelinin damat evine gelmesi ile başlayan ve damadın gerdeğe girmesine kadar süren ve çevredeki bekarlardan oluşturduğu adamlarıyla sürdürdüğü beyliğidir	période de réjouissances incluse entre l'arrivée de la mariée et la nuit nuptiale, au cours de laquelle le marié accompagné de ses amis célibataires fête ses dernières heures de célibat	period of festivities between the conclusion of the marriage and its consummation during which the bride-groom spends with his bachelor friends his last hours of little lord
şabaş	1) düğünlerde damat için toplanan para v.s. bağışta bulunanların isimleri toplulukta söylenerek yapılan merasim. 2) düğünde çalgıcıların düğüne katılanlardan topladıkları bahşis	1) argent collecté au cours des festivités de mariage pour venir en aide au marié, 2) pourboire collecté par des musiciens qui nomment et font l'éloge de leurs bienfaiteurs	1) money collected during the marriage festivities to help the bridegroom 2) tips collected by the musicians for singing the praises of the guests
guhastin	gelinin damat evine getirilmesi	conduire la mariée chez le marié	leading the bride to the bride-groom's home
veguhastin	berdel halinde gelinlerin götürülmeleri	fête de mariage au cours de laquelle un frère et une sœur épousent une sœur et son frère	feast of of marriage, when a brother and sister are married to sister and brother
berdêfi, berdil, pêguhork	ailelerin karşılıklı olarak kızlarını birbirine gelin vermeleri, berdel	mariage croisé où un frère et une sœur épousent une sœur et un frère	double marriage between a brother and his sister with a sister and her brother
gerdek	zifaf, gerdek	chambre nuptiale	nuptial room
berdan	boşama, boşanma	divorce, répudiation	divorce, repudiation
berzewac, xame	evlilik çağına gelmiş kız veya erkek, ergen	filles ou garçons en âge de se marier	youth of marriageable age
kıtan lê şkestî	evlilik çağını aşmış genç kız	vieille fille	unmarried girl
zavayê navmalê	iç güveyi	gendre qui habite chez ses beaux-parents	son-in-law living in his wife's family
çûyîna sermalê	dul kadınla evlenen erkeğin kadının evine taşınması	épouser une veuve et s'installer chez elle	marry a widow and live in her house
hewî, hêwî	kuma	co-épouse	second wife
serhewiyê	kuma üstüne giden (evlenen)	mariage d'une femme avec un homme déjà marié	marriage of a woman with an already married man
jinebî, bijin	dul kadın	veuve	widow
mêrebî	dul erkek	veuf	widower
keç revandin	kız kaçırmak	enlever une fille	to elope with a girl
revok	aynı kızı tekrar kaçıran erkek	homme qui enlève pour la deuxième fois la même fille	a man who elopes twice with the same girl

revandî darika zava/ê	kaçırılan kız gelin alayını damda bekleyen damadın yanında süslenen özel hazırlanmış ardıç ağacı	fille enlevée arbre décoré auprès duquel le marié attend l'arrivée de la mariée	kidnapped girl ornamented tree beside which the bridegroom awaits the bride's arrival
nemêr nêremê, nêramê, nêrebûk koçek	iktidarsız (cinsi) kız-oğlan, hünsa köçek, çengi	impuissant, impotent hermaphrodite danseur, danseuse	impotent hermaphrodite dancer

F e r h e n g o k a **Y û s i f û Z u l e y x a**

Amadekar : ELİŞÊR

<i>kurdi</i>	<i>tirkî</i>	<i>fransîzî</i>	<i>ingilîzî</i>
hîn: dem, wext xewas serpoş	an, vakit dalgıç 1) başı örtülü, 2) başörtüsü	moment plongeur 1) qui a la tête couverte, 2) couvre-chef	a while, moment diver 1) whose head is covered, 2) head gear
bi yekdan: bi carekê çar û naçar pencik: peñç, peñçe zarî kirin; zarîn bikirr balîn kax: qesr, koşk berzex	birlikte, bir seferde ister istemez peñçe inlemek, yalvarmak müşteri, alıcı başucu saray, köşk 1) araf, 2) ince uzun kara parçası	en une seule fois, ensemble volens nolens griffe gémir, supplier client chevet palais 1) purgatoire 2) isthme	all at one, together willy-nilly paw, claw to groan, to implore customer, client bed (head), bedside palace 1) purgatory 2) isthmus